

Nr 56.

Av herr **Hellberg**, om anslag till dyrtidsunderstöd åt kommunalt anställda barnmorskor.

Den rådande dyrtiden har gjort många medborgargrupperns ekonomiska situation hart när olidlig. Mest tyngande har givetvis den oerhörda höjningen av levnadskostnaderna känts för dem, som redan förut tillhörde samhällets i ekonomiskt hänseende sämst lottade. En sådan medborgargrupp är barnmorskorna. Varken ekonomiskt eller socialt har deras ansvarsfyllda och samhällsgagnande arbete blivit uppskattat efter förtjänst. Det måste räknas samhället till föga heder, att rätt stora delar av en kår, som på ett plikttroget och omsorgsfullt sätt fullgör ett synnerligen krävande och för folkhälsan välsignelsebringande kall, icke ännu lyckats komma upp till en levnadsstandard, motsvarande minimikrav på en dräglig tillvaro. Många barnmorskor ha levat och leva alltjämt i ekonomiska förhållanden, som nästan måste betecknas som nödtillstånd.

Statsmakterna ha ock vid ett föregående tillfälle ansett det vara sin plikt att gripa in för att åstadkomma en förbättring i barnmorskornas betryckta läge. Vid riksdagen 1908 framlades en kungl. proposition, vari yrkades, att riksdagen för de kommunalt anställda barnmorskorna skulle stadga en minimilön å 300 kronor kontant jämte fri bostad och fritt bränsle, vilka förmåner värderades till 100 kronor. Vid propositionen var fogad en utredning, av vilken framgick att av 2,024 år 1907 kommunalt anställda barnmorskor 261 hade under 200 kronor i fast lön per år, 610 mellan 200 och 300 kronor, 811 mellan 300 och 400 kronor, 251 mellan 400 och 500 kronor och 91 över 500 kronor. Riksdagen godkände Kungl. Maj:ts förslag och fastslog därigenom definitivt principen, att staten bör ingripa

reglerande och i yttersta hand bestämmande över barnmorskornas avlöningsförhållanden.

Den av riksdagen stadgade minimilönen var emellertid redan efter dåtida förhållanden tilltagen i det allra snävaste måttet. Den gick lägre än vad barnmorskorna enhälligt själva ansågo böra vara minimum. Med anledning av den kungl. propositionen framställdes därför också av enskilda motionärer yrkanden om förhöjning av minimilönen. Herr Knut Kjellberg jämte 12 medmotionärer samt herrar J. Byström och G. Thavenius med 7 medmotionärer hemställde om minimilönens fixerande till 400 kronor utom tjänlig bostad och nödigt bränsle, en hemställan, som dock icke av riksdagen bifölls. Ehuru motionärernas framställning icke då ledde till något praktiskt resultat, var den dock mycket starkt sakligt motiverad av de faktiska förhållandena.

Under den tid som gått sedan 1908 har det visat sig, att barnmorskornas ekonomiska läge fortfarande är i många fall rent uppörande. En undersökning angående de kommunalt anställda barnmorskornas löneförhållanden år 1912 har gett följande resultat. Av 2,107 barnmorskor hade 64 under 200 kronor i fast lön (17 därjämte bostad och ved eller endera), 137 från 200 till 300 (56 bostad och ved eller endera), 819 från 300 till 400 (696), 783 från 400 till 500 (315), 214 från 500 till 600 (62), 73 från 600 till 700 (11). Någon förändring till det bättre kan väl sedan dess under de gångna fyra åren ha inträtt. Men den är dock sannolikt rätt obetydlig.

För att om möjligt ernå den lättnad i levnadsvillkoren, som denna utredning ger vid handen vara absolut oundgänglig, ha barnmorskorna ingått med en petition till Kungl. Maj:t. I denna begärade de 500 kronor årligen i minimilön jämte fri bostad och bränsle samt två ålderstillägg på 50 kronor och ett på 100 kronor. Kungliga medicinalstyrelsen har ännu icke yttrat sig över de i petitionen framställda kraven. Och enligt vad motionärerna erfarit torde petitionen under denna riksdag icke komma att föranleda någon proposition från Kungl. Maj:t.

Under nu rådande förhållanden med deras oerhört stegrade levnadsomkostnader måste emellertid en redan förut så underavlönad kår som barnmorskorna i mycket stor utsträckning råka i ett verkligt nödläge, därest icke någon hjälp beredes dem. Då de äro anställda av kommunerna, har det naturligtvis i främsta rummet

varit dessas sak att bereda sådan hjälp. På framställning från förste provinsialläkarne inom olika (kanske alla) län ha också vissa kommuner beviljat sina barnmorskor dyrtidsanslag, som i allmänhet torde till sina belopp växlat mellan 50 och 100 kr. Men på många, kanske de flesta håll har nog den nämnda framställningen icke haft någon påföljd.

Ett ingrepp från statens sida synes oss under sådana förhållanden vara fullt motiverat. Visserligen äro barnmorskorna ännu så länge icke statsunderstödda. Men staten har dock, såsom förut framhållits, funnit sig föranlåten att taga initiativ för att reglera deras löneförhållanden. Och därest dessa en gång skola bli ordnade i överensstämmelse med billighetens krav, måste säkerligen staten träda till som bidragsgivande. Den uppgift barnmorskorna ha att fylla måste väl nämligen ovillkorligen erkännas vara en hela samhällets angelägenhet, enligt mångas uppfattning en sådan i allra eminentaste mening. Men bortsett från denna mera principiella sida av frågan, så måste väl de utomordentliga förhållanden som världskriget medfört också motivera statsåtgärder av alldeles utomordentlig natur och utan prejudicerande verkningar. Därtill kommer för närvarande ett alldeles särskilt skäl för ett statsunderstöd åt barnmorskorna, nämligen att den i fjol antagna nya vaccinationslagen berövat många av dem en för deras omständigheter ganska avsevärd biinkomst.

Emellertid torde det vara givet, att ett eventuellt statsunderstöd bör bindas vid ett kommunalt sådant som dess villkor. Kommunerna känna sina barnmorskors ekonomiska villkor samt om och i vad mån dessa påkalla hjälp från det allmännas sida. Det kan exempelvis förekomma, att en barnmorska har mycket låg lön men att hennes ställning t. ex. genom äktenskap är så tryggad, att hon ej kan anses vara i behov av något dyrtidsunderstöd, som ju alltid har en annan karaktär än löneförhöjning. I så fall lämnar antagligen icke heller kommunen något sådant understöd, och då detta utgör villkor för statsbidraget icke heller staten. Men för att så vitt möjligt förmå kommunerna att i sådana fall då verkligt behov föreligger lämna hjälp skulle ett statsbidrag säkert visa sig ganska verksamt.

Bestämdes detta att utgå med $\frac{2}{3}$ av hela understödet med villkor att den återstående tredjedelen tillskjutes av kommun eller enskilde, skulle säkerligen i de allra flesta fall där det erfordras

något belopp från kommunalt eller enskilt håll komma att anslås. En viss högsta gräns för statsbidraget torde väl lämpligen böra fastställas, och torde den kunna sättas till 100 kronor.

Sedan blir det en fråga, om tilläventyrs också ett visst löne-maximum anses böra bestämmas, utöver vilket intet statsbidrag får beviljas. Härvidlag torde det ge någon ledning för omdömet att göra en jämförelse med en annan kår, som i Kungl. Maj:ts statsverksproposition blivit föremål för förslag om dyrtidshjälp, nämligen småskolelärarinnorna. De åtnjuta för närvarande en begynnelseavlöning av 500 kronor och uppnå en slutlön av 650, och dyrtidstillägget för dem har föreslagits till 160 kronor. Sämre ställda borde ingenstädes barnmorskorna vara än dessa lärarinnor. Tvärtom borde det väl anses billigt, att deras ansvarsfullare och mer krävande verksamhet medförde en bättre ställning, i all synnerhet som deras arbete medför särskilda kostnader och det icke sällan vid besök i fattigare hem förekommer att en barnmorska, i stället för att få ersättning för sitt arbete, själv måste lämna hjälp.

Av den ovan lämnade redogörelsen för barnmorskornas löneförhållanden framgår, att det alldeles övervägande flertalet av de kommunalt anställda ibland dem (1,820 av 2,107) har lägre kontant lön än *varje* småskolelärarinna. Härtill kommer visserligen för dem vad deras tjänstgöring direkt kan inbringa, vilket torde kunna uppskattas till i medeltal 150 kronor om året — bostad och ved åtnjuta alla småskolelärarinnor, men som av sagda redogörelse synes på långt när icke alla barnmorskor. Men då statens dyrtidshjälp till småskolelärarinnorna föreslås till 160 kronor för var, skulle dessas lägsta inkomst med detta dyrtidstillskott bli 660 och deras högsta 810 kronor. Däremot skulle de av mig beräknade dyrtidsunderstöden till barnmorskorna, under förutsättning att staten lämnade högst 100 kronor till varje och resp. kommun hälften av statsbidraget, högsta totalbeloppet komma att uppgå till 150 kronor och genomsnittet troligen icke till mer än omkring 100 kronor. Räknar man med detta sistnämnda, så skulle barnmorskorna för att bli ekonomiskt likställda med småskolelärarinnorna kunna erhålla dyrtidstillägg, när deras sammanlagda inkomster icke uppgå till mer än något över 700 kronor, d. v. s. när deras kontanta lön av kommunen inte nämnvärt överstiger 550 kronor (under förutsättning att deras bostadsförmån är lika med småskolelärarinnornas). Men då, som av den förutnämnda redogörelsen synes, blott ett relativt

fåtal (troligen föga över halvannat hundratal) har högre kontant lön än 550 kronor, torde det icke föreligga något hållbart skäl att blott för dessas skull fastställa en högsta inkomstgräns, över vilken intet dyrtidsunderstöd av staten beviljas, så mycket mindre som det med mycken säkerhet kan antagas, att kommunerna icke bevilja något understöd, om ej verkligt behov därav förefinnes, och då statens skulle vara beroende av deras.

Om nu alla kommunalt anställda barnmorskor, vilkas antal för närvarande torde kunna anslås till omkring 2,200, finge dyrtidshjälp och denna, som förut antagits, i genomsnitt uppginge till 100 kronor för var och en av dem, komme de $\frac{2}{3}$ av kostnaden därför, som staten enligt vad här beräknats skulle få vidkännas, att uppgå till 146,666 kronor eller i runt tal 150,000 kronor, — ett belopp som torde kunna anses maximalt beräknat.

Det må endast tilläggas, att de dyrtidsunderstöd, som sålunda enligt min här utvecklade mening staten bör bevilja, otvivelaktigt äro så trängande behöfliga, att de icke kunna anstå till nästa år utan, om de beviljas, böra utgå redan under innevarande år.

På grund av vad jag sålunda anfört tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen måtte bevilja ett förslagsanslag av 150,000 kronor att förskottsvis utgå under innevarande år såsom dyrtidsunderstöd till kommunalt anställda barnmorskor förslagsvis med högst 100 kronor till varje under förutsättning att av respektive kommun eller enskilda lämnas ett minst hälften så stort bidrag till samma ändamål eller på annat sätt.

Stockholm den 26 januari 1917.

Mauritz Hellberg.
